

Dossier III Zoneringsplannen

Inleiding

1. Achtergrond

- 1.1. Wat staat er in de zoneringsplannen?
- 1.2. Wat staat er niet in de zoneringsplannen?
- 1.3. Waarom een zoneringsplan?
- 1.4. Hoe loopt de procedure?
- 1.5. Hoe ziet een zoneringsplan eruit?
- 1.6. Zijn zoneringsplannen belangrijk om als lokale milieuraad op te volgen?
- 1.7. Gevolgen voor bewoners
- 1.8. Gevolgen voor het leefmilieu

2. Aanbevelingen

- 2.1. Inhoudelijk
- 2.2. Procedureel

3. Hoe stel je een goed advies op?

4. Verdere informatie

COLOFON

Deze publicatie werd ontwikkeld ter ondersteuning van gemeentelijke milieuraaden. De reeks 'beter adviseren' biedt achtergrondinfo over thema's die in veel gemeenten actueel zijn en kan eventueel advies stofferen. Alle dossiers zijn te raadplegen op www.tandemweb.be/milieuraad.

Verantwoordelijke uitgever

Danny Jacobs, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

Redactie

Wim Van Gils (BBL)

Eindredactie

Wannes Meersmans (Tandem)

Tandemsecretariaat

Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel, tel. 02-282 19 40

info@tandemweb.be, www.tandemweb.be

Uitgave januari 2007, gedrukt op gerecycleerd papier op 3500 ex.

Inleiding

Vanaf september 2006 is de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM) gestart met de officiële procedures die moeten leiden tot goedgekeurde zoneringsplannen. In die procedures spelen gemeenten een grote rol en is er ook een openbaar onderzoek voorzien. Bond Beter Leefmilieu zet in deze nota het hoe en het waarom van de zoneringsplannen uiteen en geeft aan hoe je als lokale milieuraad hiermee kan omgaan.

1. Achtergrond

1.1. Wat staat er op de zoneringsplannen?

De zoneringsplanning past binnen het waterzuiveringsbeleid. Op de definitieve plannen moet voor elk huis in elke straat aangeduid staan of de waterzuivering collectief zal gebeuren dan wel of het afvalwater zal moeten worden gezuiverd via een IBA (Individuele Behandeling Afvalwater). De zoneringsplannen zullen voor wat betreft de huishoudelijke lozingen de ABC- zones uit Vlarem vervangen. Tevens zullen ze ook de aanzet vormen tot verdeling van de bevoegdheid in het rioleringsnetwerk tussen de gemeente en het Vlaams gewest, het zogenaamde overnamepunt. Dat is niet onbelangrijk, want wie verantwoordelijk is voor de riolering, moet opdraaien voor de kosten. In deze nota wordt op dit laatste niet op ingegaan.

1.2. Wat staat er niet op de zoneringsplannen?

In de zoneringsplannen staat niet:

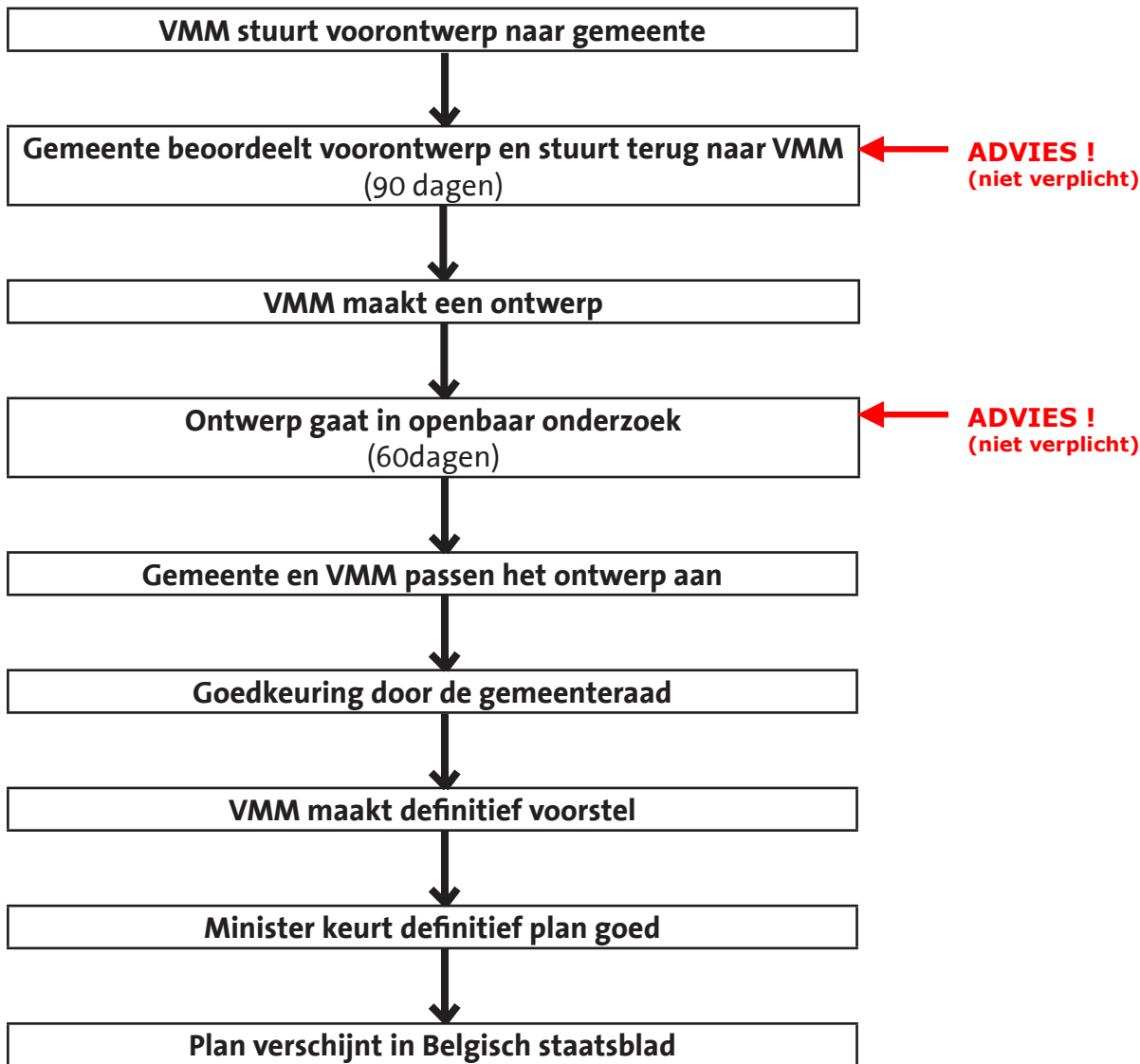
- wanneer er riolering zal komen in welke straat
- welk type riolering er zal komen (gescheiden, gemengd...)
- wat er zal gebeuren met het afvalwater (doorpompen naar een collector of ter plaatse een kleinschalige waterzuivering plaatsen)
- wie verantwoordelijk is voor de realisatie

Al deze vragen zullen moeten beantwoord worden in de uitvoeringsplannen. Hoe deze uitvoeringsplannen er zullen uitzien en wanneer deze er zullen komen, is helaas nog niet bekend.

1.3. Waarom een zoneringsplan?

De zoneringsplannen zijn er gekomen omdat de huidige aanpak in Vlarem twee grote nadelen heeft. Ten eerste is de huidige indeling in ABC- zones dynamisch. Ze verandert als er nieuwe investeringsprogramma's worden bekendgemaakt en dit leidt tot rechtsonzekerheid. Zo kan het voorkomen dat je vandaag verplicht wordt te investeren in een IBA en binnen enkele jaren te horen krijgt dat er toch riolering komt. Tweede nadeel van de huidige zones is dat veel gemeenten geen visie hebben ontwikkeld op de C-zone en de zone oppervlaktewater, het zogenaamde buitengebied. Via deze zoneringsplanning wil men de mensen meer zekerheid geven én tegelijk gemeenten aansporen om een langetermijnvisie te ontwikkelen voor de hele gemeente. Een belangrijk gevolg van de rioleringsplannen is dat iedereen een zeer goed zicht krijgt op wat er qua sanering van de waterlopen nog moet gebeuren, zowel door het gewest (Aquafin) als door de rioolbeheerder (= meestal de gemeente, maar intercommunales spelen hier een steeds grotere rol).

1.4. Hoe verloopt de procedure?

Figuur 1: procedure van de zoneringsplannen

De procedure (zie figuur 1) start met de opmaak van het voorontwerp zoneringsplan door VMM. In de praktijk is dit nu al gebeurd en hebben alle gemeenten informeel de ontwerpplannen gezien. Vanaf september 2006 is VMM gestart met de officiële verzending. De gemeente heeft vervolgens 90 dagen om dit plan te beoordelen. Sommige gemeenten zullen waarschijnlijk sneller reageren doordat ze zich al hebben kunnen voorbereiden. De VMM maakt vervolgens een ontwerp en dat gaat in openbaar onderzoek. Na het onderzoek worden, in samenspraak tussen VMM en de gemeente, eventuele aanpassingen doorgevoerd. Daarop moet de gemeenteraad het plan goedkeuren, waarna VMM het voorlegt aan de minister en het verschijnt in het staatsblad.

Let op! De gemeente is wettelijk niet verplicht om externen te betrekken bij de beoordeling van het voorontwerp. Niettemin lijkt het ons een daad van behoorlijk bestuur om de gemeentelijke MINA-raad minstens te informeren. De milieuraad kan ook zelf het initiatief nemen. In de figuur is aangegeven op welke momenten een advies van de MINA-raad wenselijk is.

Tijdens het openbaar onderzoek kan iedereen zijn zeg doen. De kans zit er echter in dat de belangrijkste beslissingen tegen het openbaar onderzoek al gevallen zijn.

1.5. Hoe ziet een zoneringsplan eruit?

Fase 1: Het voorontwerp

Figuur 2 toont een voorbeeld van een voorontwerp-zoneringsplan. Zoals je kan zien, worden er verschillende kleuren gebruikt. Dit is het gevolg van een economisch model (gemaakt door Aquafin).

- Oranje: hier wordt het afvalwater al gezuiverd OF is de zuivering voorzien in een investeringsprogramma van Aquafin of de gemeente. Tot en met het Investerings Plan 2005 en het GIP 2003 is als 'centraal gebied' aangeduid.

In de overige zones wordt momenteel nog geen afvalwater gezuiverd:

- Donkergroen: riolering zal meer dan 30% goedkoper zijn dan IBA's
- Lichtgroen: riolering zal 0 tot 30% goedkoper zijn dan IBA's
- Geel: riolering zal 0 tot 30% duurder zijn dan IBA's
- Rood: riolering zal meer dan 30% duurder zijn dan IBA's

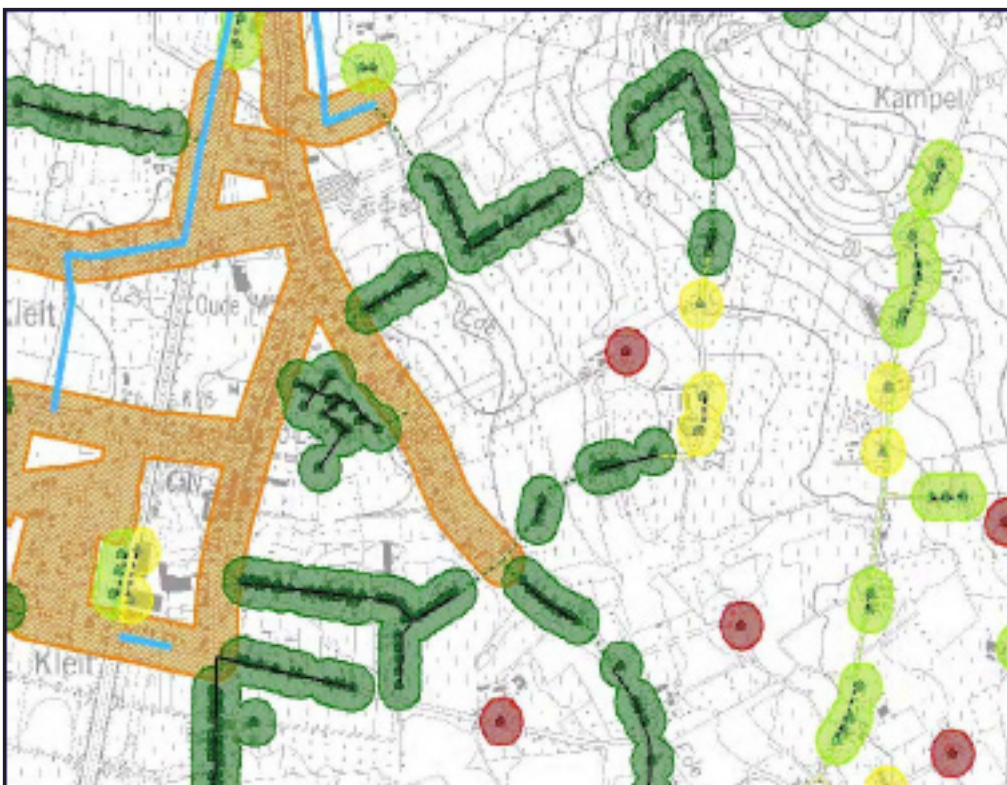
De blauwe lijnen duiden de collectoren aan. De zwarte stippellijnen zijn mogelijke routes voor verbindingsriolen. Mogelijke KWZI's staan niet op de plannen.

De voornaamste opdracht van de gemeente bij het voorontwerp is het corrigeren van fouten op het plan en het maken van een keuze tussen riolering en IBA's. Dit is zeker belangrijk in de gele en lichtgroene zone.

Fase 2: Het ontwerp/definitief plan

In de ontwerpplannen en de definitieve plannen zullen slechts drie kleuren voorkomen:

- Oranje: hier wordt het afvalwater al gezuiverd OF is de zuivering voorzien in een investeringsprogramma van Aquafin.
- Groen: hier wordt gepland om riolering aan te leggen (tenzij ze er al ligt) en ze aan te sluiten op een waterzuiveringsstation.
- Rood: hier wordt geen riolering gepland, hier moet een IBA komen

Figuur 2: voorontwerp-zoneringsplan

1.6. Zijn zoneringsplannen belangrijk om als lokale milieuraad op te volgen?

Het is belangrijk dat lokale milieuraden het dossier zoneringsplannen opvolgen. Als deze zoneringsplannen goed aangepakt worden, kunnen ze een belangrijke impuls betekenen voor de uitbouw van de waterzuivering in het buitengebied. Dit zal een effect hebben op de waterkwaliteit. Als deze plannen slecht aangepakt worden, kunnen ze leiden tot een verkeerde aanpak die veel geld zal kosten aan de burgers en eventueel ook aan de gemeente, en weinig zal opleveren voor het milieu.

1.7. Gevolgen voor bewoners

De belangrijkste vraag die in deze fase op tafel ligt, is: waar zal er een riolering worden voorzien en waar niet? De gevolgen voor de bewoners zijn kort samengevat:

Groene zone	Rode zone
Riolering	Geen riolering, wel IBA
Gemeente/gewest betaalt riolering	Bewoner betaalt IBA (met subsidie), tenzij de gemeente/intercommunale dit doet
Gemeente/gewest zorgt voor en betaalt onderhoud	Bewoner zorgt voor en betaalt onderhoud tenzij gemeente/intercommunale kiest om dit te doen
Bewoner betaalt via waterfactuur heffing of eventueel gemeentebelasting	Bewoner vrijgesteld van deel afvalwater op waterfactuur. Mogelijk niet van gemeentelijk deel als gemeente betaalt en beheert

Bewoners in de groene zone zullen geen IBA moeten plaatsen. Bewoners in de rode zone zullen bij nieuwbouw of verbouwingen verplicht een IBA moeten plaatsen. Op termijn is het plaatsen van een IBA overal verplicht.

Bewoners die een IBA plaatsen kunnen daarvoor wel subsidies krijgen. Deze bewoners blijven wel veelal instaan voor een groot deel van de aankoopkost. Daarnaast is de kost van het onderhoud ook voor hen. Deze bewoners zijn wel vrijgesteld van het deel afvalwater op hun waterfactuur. Die vrijstelling is echter niet voldoende om alle kosten te dekken.

Sommige gemeenten zullen in de verleiding komen om te kiezen voor zoveel mogelijk IBA's. Voor een gemeente betekent dit minder werk en kosten. Hiermee schuift de gemeente wel het probleem door naar haar bewoners. Dit zal niet alleen leiden tot stevig protest van die bewoners, het is ook een slechte zaak voor het milieu (zie verder).

1.8. Gevolgen voor het leefmilieu

De gevolgen voor het leefmilieu zijn afhankelijk van de lokale situatie en het beleid van de gemeente inzake riolering en IBA's. In de gemeenten die ervoor kiezen om zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid door te schuiven naar de burgers zullen deze plannen ervoor zorgen dat een propere waterkwaliteit bereiken moeilijker wordt. Gemeenten die hun huiswerk wél goed doen, zetten een eerste stap naar een doordachte langetermijnaanpak van het probleem.

2. Aanbevelingen

2.1. Inhoudelijk

a) Zorg ervoor dat de discussie zich niet beperkt tot de IBA's. Er is veel aandacht voor de problematiek van de IBA's, maar men dreigt soms uit het oog te verliezen dat IBA's goed zijn voor zo'n 2 procent van de waterzuivering in Vlaanderen. De problemen (financieel en voor het milieu) zitten veelal in de 98 andere procent!

b) Zorg dat gemeenten het probleem niet doorschuiven. Zoals al eerder gezegd, zullen sommige gemeenten in de verleiding komen om wegens financiële redenen maximaal te kiezen voor IBA's (dus zowel de rode, gele als lichtgroene zones uit het voorontwerp aan te duiden als rode zone in het ontwerp). Dit is de slechtste optie voor mens en milieu. IBA's hebben hun plaats in de waterzuivering, maar die afweging mag niet afhangen van de schrik van gemeenten om hun verantwoordelijkheid op te nemen.

c) Hoe moet de keuze IBA/geen IBA dan wél gemaakt worden? De algemene regel is zo min mogelijk IBA's plaatsen, op voorwaarde dat de uitvoering van de riolering wel financieel haalbaar blijft. In de gele en lichtgroene zones moet cluster per cluster bekeken worden welke de mogelijkheden zijn voor een collectieve aanpak. Hoe zullen we het regenwater scheiden van het afvalwater? Waar kunnen we heen met het regenwater (grachten?), en waar met het afvalwater (doorpompen, lokaal zuiveren?)? Als we het doorpompen, bereikt het dan de zuivering of wordt het overgestort in de beek? Wat zijn de geschatte kosten en hoe kunnen we ze binnen de perken houden? Hou daarbij in gedachten dat kwalitatieve IBA's relatief duur zijn en slechts goed kunnen werken binnen een degelijk IBA-beleid.

d) Vraag om een degelijk IBA-beleid. Het beleid inzake IBA's is dikwijls een kleine ramp. Zonder een degelijk beleid dat ingaat op de kwaliteit, onderhoud, controle en financiering van IBA's, zijn IBA's gedoemd om te mislukken.

e) Vraag om een degelijk rioleringsbeleid. Al te veel gemeenten, zeker kleinere, hebben amper een rioleringsbeleid die naam waardig. Ze weten niet wat er onder de grond steekt, investeren te weinig, hebben geen onderhoudsplan en hebben visie noch planning. De zoneringsplannen zijn een aanleiding om dat eens op tafel te krijgen. De Europese Kaderrichtlijn Water verplicht ons om tegen 2015 overal proper oppervlakte EN grondwater te hebben.

f) Vraag een doorgedreven scheiding tussen regenwater en afvalwater. Het is belangrijk om te beseffen dat het model dat achter de zonering zit, uitgaat van een volledige scheiding tussen regenwater en afvalwater in ALLE huizen die nog moeten aangesloten worden. Dat is ook de enige juiste aanpak. Zeker in het buitengebied is de volledig gescheiden riolering de enige betaalbare optie.

2.2. Procedureel

a) Vraag inspraak. Het is belangrijk dat je vroeg in de procedure inzage krijgt in de visie van de gemeente. Vraag dat de gemeente de ontwerp-plannen komt toelichten en uitlegt welke keuzes zij wil maken. De gemeente is hiertoe wettelijk niet verplicht.

b) Hou de begroting in de gaten. De waarheid van de gemeente staat in het meerjarenplan voor investeringen én vooral in de begrotingen! Nergens anders. In de beleidsnota's staan veel dingen die nooit gebeuren.

3. Hoe stel je een goed advies op?

We stellen voor om volgende stappen te ondernemen:

1. Kondig het punt op de agenda van de gemeentelijke milieuraad aan.
2. Raadplegen van het milieubeleidsplan en het milieujaarprogramma van je gemeente.
3. Toets de praktijk aan de hand van de tabel in dit document en door informatie in te winnen bij de betrokken (milieu- en/of groen)diensten en/of de bevoegde schepen.
4. Formuleer het advies met enkele concrete voorstellen (acties).

Modeladvies: zoneringsplannen

AANLEIDING

- In september 2006 startte de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM) met officiële procedures die moeten leiden tot de goedkeuring van de zoneringsplannen betreffende de behandeling van huishoudelijk afvalwater. De gemeente speelt hierbij een belangrijke rol.
- In het gemeentelijk milieubeleidsplan [*periode*] werden volgende acties betreffende (individuele) afvalwaterzuivering opgenomen [*verwijzen naar concrete punten en/of melding acties*].

[schrap en vul verder aan indien toepasselijk]

OVERWEGING / MOTIVATIE

Het is van belang dat de gemeente een degelijk IBA-beleid ontwikkelt. De raad verwijst terzake naar de nota's "aanbevelingen om met IBA's tot een goed zuiveringsresultaat te komen" van de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten en de sectororganisatie VLARIO, alsook de overige nota's van VVSG terzake. De raad vraagt dat de gemeente een beleidsnota opmaakt met betrekking tot IBA's waarin zij ingaat op de aspecten aankoop, plaatsing, onderhoud en beheer en controle van IBA's. De raad meent dat de gemeente (of een door haar aangeduide intercommunale) hierbij een belangrijke rol moet spelen en vraagt dat de burgers niet aan hun lot worden overgelaten.

Naar aanleiding van de rioleringsplannen is een (verdere) uitbouw van het rioleringsbeleid van belang. De Europese Kaderrichtlijn Water verplicht ons om tegen 2015 overal proper oppervlakte- en grondwater te hebben. Het is duidelijk dat een performante afvalwaterzuivering daarbij essentieel is. De gemeente staat daarbij voor een belangrijke uitdaging. De raad meent dat elke cluster uit het zoneringsplan grondig moet bekeken worden (intern of door een extern bureau) en vertaald worden in een fiche met daarop technische en financiële informatie. Op basis daarvan kunnen ramingen worden opgemaakt die als basis kunnen dienen voor het meerjareninvesteringsplan van de gemeente. De raad vraagt dan ook dat de gemeente een beleidsplan opmaakt over het rioleringsbeleid, waarin ze ingaat op de aspecten: inventarisatie, planning en visie, onderhoud, controle en financiering. De raad vraagt daarbij bijzondere aandacht voor een doorgedreven scheiding tussen regenwater en afvalwater. De raad meent dat een volledige scheiding tussen regenwater en afvalwater het uitgangspunt moet zijn bij de aanpak van de lozingen die nog moeten aangesloten worden – en dit om de problemen inzake overstromingen, overstorten en de verdunning van het afvalwater te kunnen aanpakken. In het buitengebied is de volledig gescheiden riolering trouwens de enige betaalbare optie.

[Verder aan te vullen indien gewenst]

ADVIES

De raad apprecieert het dat de gemeente het voorontwerp van zoneringsplan aan de raad heeft voorgelegd, samen met de beleidskeuzes die de gemeente wenst te maken, zodat de raad tijdig hierop kan inspelen.

[ofwel]

De raad betreurt ten zeerste dat de gemeente het voorontwerp van zoneringsplan NIET aan de raad heeft voorgelegd, zodat de raad tijdig hierop had kunnen inspelen.

De raad vraagt dat de gemeente het probleem inzake waterzuivering niet afschuift naar de burger. De keuze om maximaal in te zetten op IBA's, is slecht voor mens én milieu. Op veel plaatsen zal het immers goedkoper zijn, én beter voor het leefmilieu, om te kiezen voor een collectieve oplossing (bv. drukriolering of volledig afgekoppelde systemen met lokale zuivering). De raad vraagt dat de gemeente terzake haar verantwoordelijkheid opneemt en de verantwoordelijkheid (financieel en operationeel) niet doorschuift naar de burger.

[ofwel]

De raad is het in grote lijnen eens met de keuze IBA/collectief systeem zoals die voorzien is op het voorliggende plan. De raad apprecieert dat de keuze goed onderbouwd is voor elke cluster op basis van de mogelijkheden voor een collectieve aanpak en een inschatting van de kosten.

[eventueel aan te vullen met of te vervangen door]

De raad meent dat er meer moet gedacht worden aan de toepassing van moderne rioleringstechnieken zoals drukriolering of volledig afgekoppelde systemen met lokale zuivering. Door toepassing van deze technieken meent de raad dat er oplossingen kunnen gevonden worden die goedkoper zullen zijn dan de nu voorgestelde IBA's, en niettemin een beter rendement zullen hebben voor het leefmilieu.

[Voeg hier vervolgens concrete aanbevelingen toe, eventueel gesitueerd op kaart]

Je kan dit modeladvies ook downloaden van www.tandemweb.be/milieuraad.

4. Verdere informatie

Op www.tandemweb.be kan je dit dossier gratis downloaden (klik op milieuraad). Je vindt er ook verwijzingen naar interessante publicaties met meer informatie over het betreffende onderwerp. Voor meer informatie over tandem kan je terecht op het Tandemsecretariaat, info@tandemweb.be, 02/282.19.40.

Op <http://www.vvsg.be/nl/omgeving/water/riolering.shtml> zijn een aantal relevante nota's van VVSG met betrekking tot IBA's en zoneringsplannen te vinden.

Ook op de website van de VMM staat informatie over zonering: www.vmm.be

Voor meer informatie over waterbeleid in Vlaanderen kan je ook terecht bij de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen. Contact: Wim Van Gils, wim.van.gils@bblv.be, 02-282.17.33

TIP!

Het Centrum Voor Natuur en milieueducatie (CVN) ontwikkelde voor Tandem een cursus met als titel "adviseren als milieuraad". Met deze cursus kunnen (kandidaat-)leden van gemeentelijke milieuraaden zich wapenen om goede adviezen uit te brengen over het lokale milieubeleid en de Samenwerkingsovereenkomst 'milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling'. Meer info vind je op www.tandemweb.be/milieuraad.